

วาระกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา

วิจิตร ชีระกุล วุฒิบางกูร กาญจนาศรีภาพสินธุ์ และสุจิตญา ชีระกุล
ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาดังนี้

การนิเทศคือการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู ดังนั้นการนิเทศ
การศึกษาก็คือ การปรับปรุงคุณภาพของการศึกษานั้นเอง จุดประสงค์ของ
การปรับปรุงคุณภาพของการศึกษานั้น ต้องการสุกความสุญ เปลาทางการ -
ศึกษา และส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาที่ดีกว่าเดิม เหมาะสมกับ ความ
ต้องการในอนาคต และสภาพความเป็นอยู่ หัวใจของความสำเร็วจนในการ
ปรับปรุงการศึกษา อยู่ที่คุณภาพของการสอน และวิธีสอน ซึ่งจะต้องทำการ
ปรับปรุงโดยใช่ กระบวนการ วิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง ¹

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ถ้าจุดมุ่งหมายของการให้การศึกษาแก่เด็ก คือ
การส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาที่ดีขึ้นกว่าเดิม เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิต
ของเด็กในอนาคตแล้ว การนิเทศการศึกษาหรือการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา จึง
เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารการศึกษาทุกระดับ เพราะคุณภาพ
ของการศึกษานั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้กระบวนการเรียนการสอนของครู -
อาจารย์ ถ้าผู้บริหารละเลย ไม่เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการนิเทศแล้ว
ก็นับว่าเป็นการสุญ เปลาทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

¹ วิจิตร ชีระกุล วุฒิบางกูร, กาญจนาศรีภาพสินธุ์ และสุจิตญา ชีระกุล, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ลิ้มเจตน์, 2519) หน้า 4.

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศศึกษานั้น มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย ซึ่งบางครั้งก็คล้ายคลึงและสอดคล้องกัน แต่บางครั้งก็แตกต่างกันออกไปบ้างดังนี้

คิมบอลด์ ไวลส์ (Kimball Wiles) ให้ความหมายว่า "การนิเทศการศึกษาคือ กิจกรรมต่างๆที่จัดบริการ เพื่อช่วยให้ครูได้ปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น" ¹ ส่วน ฮาโรลด์ พี. อาดัมส์ และ แฟรงค์ จี. ดิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษา คือบริการที่เกี่ยวกับการสอนและการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น" ² และในความเห็นที่คล้ายคลึงกัน เอลสบรี, แมกนัลลีและวินน์ (Elsbree, Mc Nally and Wynn) ได้ให้คำจำกัดความว่า "การนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการปรับปรุงการ เรียนการสอนให้ดีขึ้น" ³ อีกท่านหนึ่งคือ สาย ภาพุรัตน์ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า "การนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามอย่างหนึ่ง ในหลายๆอย่าง ที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษา มีคุณภาพทั้งด้าน การเรียนและการสอน" ⁴ และในความหมายที่คล้ายกันนี้ นาฏเจสียว สุมาวงศ์ และคณะ ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา หมายถึง การปรับสิ่งต่างๆที่มีต่อการ เรียนให้ดีขึ้น" ⁵

¹ Kimball Wiles, Supervision for Better Schools, (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc. 1947) p. 10.

² Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principles of Supervision, (New York: American Book Company, 1953), p. 5.

³ Elsbree, Mc Nally and Wynn, Elementary School Administration and Supervision, 3d. ed. (American Book Co., 1967), p. 143.

⁴ สาย ภาพุรัตน์, "การนิเทศการศึกษาคืออะไร," คู่มือนิเทศการศึกษา 2508 (พระนคร: แผนกการพิมพ์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2511), หน้า 11.

⁵ นาฏเจสียว สุมาวงศ์ และคณะ, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2516), หน้า 1.

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมานี้ จะเห็นว่ามีควมคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมหรือบริการที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น แต่ยังมีบุคคลอื่นๆ ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา แตกต่างไปจากนี้อีกคือ

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

การนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในการให้คำแนะนำแก่ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ใ้ครูจักปรับปรุงการเรียนการสอน ช่วยให้เกิดการพัฒนาในอาชีพครู พัฒนาตัวครู ช่วยเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา เนื้อหาวิชา วิธีสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน¹

และในความเห็นที่เป็นไปในแนวเดียวกันนี้ เอ.เอส. บาร์, วิลเลียม เอช. เบอร์ตัน และ ลีโอ เจ. บรูกเนอร์ (A.S. Barr, William H. Burton and Leo J. Bruckner) มีความเห็นว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นบริการของผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมของการเรียน เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตของนักเรียน"² คำจำกัดความนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอีกโดยบุคคลกลุ่มเดียวกัน คือ วิลเลียม เอช. เบอร์ตัน และ ลีโอ เจ. บรูกเนอร์ (William H. Burton and Leo J. Bruckner) ได้ขยายความหมายขึ้นอีกว่า "การนิเทศการศึกษาคือ เทคนิคของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อสร้างเสริมความเจริญงอกงาม

¹Carter V. Good, Dictionary of Education, (New York: Mc Graw-Hill Book Company, 1973), p. 539.

²A.S. Barr, William H. Burton and Leo J. Bruckner, Supervision (New York: Appleton Century Crafts, Inc., 1947) p. 11.

และพิจารณากฎเกณฑ์¹

ส่วน โทมัส เอช. บริกส์ และ โยเซฟ จัสต์แมน (Thomas H. Briggs and Joseph Justman) ให้ความหมายสั้นๆซึ่งอาจเป็นข้อสรุปได้ว่า "การนิเทศการศึกษาหมายถึง การประสานงานของบุคลากร เพื่อกระตุ้น ให้กำลังใจ และชี้ทางให้ครูได้เจริญงอกงามในอาชีพ"²

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว พอสรุปความหมายของการนิเทศการศึกษา ออกเป็น 2 ความหมายกว้างๆคือ ในความหมายเกี่ยวกับกิจกรรมหรือบริการที่จะช่วยปรับปรุงการ เรียนการสอนให้ดีขึ้น และอีกความหมายหนึ่งหมายถึงการประสานงานกันระหว่างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงการ เรียนการสอนให้ดีขึ้น หรืออาจสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาทุกฝ่าย ร่วมมือกันบริการให้กับครู เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงกระบวนการ เรียนการสอน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือปรัชญาการศึกษาที่กำหนดไว้

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

006879

ฮาโรลด์ พี. อาดัมส์ และ แฟรงค์ จี. ดิกกี (Harold P. Adams and Frank G. Dickey) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 6 ข้อคือ

1. ช่วยให้ครูค้นพบและรู้วิธีทำงานด้วยตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักวิธีวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง โดยให้รู้ว่าอะไรเป็นปัญหา และจะหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร

¹William H. Burton and Leo J. Bruckner, Supervision (New York: Appleton Century Company, 1955) p. 2.

²Thomas H. Briggs and Joseph Justman, Improving Instruction Through Supervision, (New York: Mc Millan, 1952), p. 4.

3. เพื่อช่วยให้ครูเกิดความมั่นคงในอาชีพ
4. เพื่อช่วยให้ครูเกิดความคุ้นเคยกับแหล่งวิชาการ และสามารถนำไปใช้
เป็นประโยชน์ในการ วิชาการสอนได้
5. เพื่อช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนได้เข้าใจถึงแผนการ วิชาการสอนของโรงเรียน
และให้การสนับสนุนโรงเรียน
6. เพื่อช่วยให้ครู เข้าใจปรัชญาและความจำเป็นของการศึกษา¹
บริบท และ จัสตีแมน โคกล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

ซึ่งคล้ายกับความคิดของ อาคัมส์ และ คิกกี ดังนี้คือ

1. เพื่อช่วยให้ครู เข้าใจเป้าหมายที่แท้จริงของการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่
ระดับชาติจนถึงระดับห้องเรียน
2. เพื่อช่วยให้ครูทราบปัญหาและความต้องการของเด็ก
3. เพื่อช่วยเสริมสร้างความเป็นผู้นำให้กับครู
4. เพื่อช่วยให้ครูมีขวัญดี มีความขบขันใจในการทำงาน
5. เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในวิชาชีพครู
6. เพื่อช่วยให้ครูได้ทำงานตามความถนัดและความสนใจ
7. เพื่อช่วยปรุมนิเทศครูใหม่
8. เพื่อช่วยให้ครูได้รู้จักการประเมินผลการทำงานของตนเอง ตลอดจนผล
สัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียน
9. เพื่อช่วยให้ครูได้รู้จักวิเคราะห์ปัญหาในการ เรียนของนักเรียนและหาทาง
ช่วยเหลือต่อไป
10. เพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
11. เพื่อช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาของโรงเรียนและนักเรียน

¹Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principles of Supervision, pp. 22 - 31.

12. เพื่อช่วยให้ครูได้รับความยุติธรรมจากชุมชน¹

จากจุดมุ่งหมายย่อยทั้ง 12 ข้อนี้ สรุปได้เป็น 4 ข้อใหญ่ๆคือ เพื่อส่งเสริมความเจริญของงานและความเป็นผู้นำให้กับครู เพื่อปรับปรุงการสอนของครู เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพครู และเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ครู และชุมชน ซึ่งความเห็นดังกล่าวนี้ คล้ายกับความเห็นของ คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) คือ กูด เห็นว่า "การนิเทศการศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อช่วยให้เกิดความเจริญของงานทางวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเลือกและจัดสรรอุปกรณ์การศึกษา ช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน และช่วยประเมินผลการเรียนการสอน"²

ศาสตราจารย์ คาร์เตอร์ วี. กูดกล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาดังนี้ การนิเทศการศึกษามีวัตถุประสงค์หลายประการคือ เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจถ่องแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อให้ครูเห็นและเข้าใจความทองการของเยาวชน ช่วยสร้างครูให้มีลักษณะแห่งการเป็นผู้นำ ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู ช่วยพิจารณาอุบายงานในครูหาความสามารถ เพื่อช่วยครูให้พัฒนาการสอนของตน ช่วยเหลือครูใหม่ให้เข้าใจงาน ช่วยประเมินผลงานของครู ช่วยศึกษาปัญหาของเด็ก เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ ช่วยหนีบูกปัญหาต่างๆของโรงเรียนมาพิจารณา และประการสุดท้ายเพื่อช่วยครูให้พ้นจากการถูกใจงานเกินขอบเขต³

1

Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principles of Supervision, pp. 22 - 31.

2 วิจิตร วีระกุล วรุตมางกูร, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และสุพิชญา วีระกุล,

การนิเทศการศึกษา หน้า 3. อ้างจาก Carter V. Good, Dictionary of Education, (New York: McGraw - Hill Book Company, 1959).

3 ศาสตราจารย์ คาร์เตอร์ วี. กูด, "หลักการนิเทศการศึกษา," คู่มือนิเทศการศึกษา

2508 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2509) หน้า 26, 36.

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดความมุ่งหมายการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา ทุกระดับไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูค่าเป็นการสอนตามหลักสูตร และให้ใกล้เคียงตามความมุ่ง
หมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการ
จัดการศึกษา ทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษานักเรียน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้อง
กับความต้องการและความจำเป็น
4. เพื่อรักษา พิจารณา ส่งเสริม ควบคุม คุณภาพและมาตรฐานการ
ศึกษาในทุกระดับ
5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้า
สังกัด กระทรวง และสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานขององค์การ
ระหว่างประเทศ¹

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น พอสรุปได้ว่า ความ
มุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ก็เพื่อพัฒนาและรักษาคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษา
โดยการพัฒนาอาชีพครู ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุตามปรัชญาและเป้า
หมายของการศึกษา

หลักการนิเทศการศึกษา

การดำเนินการนิเทศการศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้ นั้น
จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดหลักการ ปฏิบัติงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายหลัก
ของแต่ละยุคแต่ละสมัยด้วย ดังนั้นหลักการนิเทศการศึกษาที่ดี จึงอาจจะได้มาจากการ
ประมูดยุคแนวความคิดหลายๆแนวเข้าด้วยกัน ซึ่งจะได้ยกตัวอย่างหลักการที่น่าสนใจมา

¹กรมสามัญศึกษา, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญ
ศึกษา พ.ศ. 2519 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2519), หน้า 25.

เสนอ ดังนี้

วิลเลียม เอช. เบอร์ตัน และ ลีโอ เจ. บรูกเนอร์ (William H. Burton and Leo J. Bruckner) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการคือ

1. การนิเทศการศึกษาคงมีความถูกต้องตามหลักวิชาคือ การนิเทศการศึกษาคงจะสอดคล้องกับค่านิยม วัตถุประสงค์ และนโยบายของหน่วยงานนั้นๆ เป็นไปตามความเป็นจริงและหลักเกณฑ์ การนิเทศคงจะได้มีวิวัฒนาการทั้งในด้านเครื่องมือและกลวิธี โดยมีจุดมุ่งหมายและนโยบายที่แน่นอน
2. การนิเทศการศึกษาคงจะเป็นวิทยาศาสตร์ คือเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ ทั้งในด้านกระบวนการนิเทศและการใช้เครื่องมือ มีการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นปรนัย เชื่อถือได้ แผนที่สรุปจากความคิดเห็นอย่างเดียว
3. การนิเทศการศึกษาคงเป็นประชาธิปไตย คือมีความเคารพในตัวบุคคลแต่ละคน เปิดโอกาสให้มีการร่วมมือกันและใช้ประโยชน์จากการทำงานร่วมกันได้มากที่สุด ใช้อำนาจน้อยที่สุด และอำนาจนั้นจะคงได้มาจากหมู่คณะ
4. การนิเทศการศึกษาคงจะเป็นการสร้างสรรค กล่าวคือส่งเสริมให้แต่ละบุคคลแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และพัฒนาความสามารถนั้นให้สูงขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน¹

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการนิเทศให้โดยลัดตามแนวคิดนี้คือ ต้องยึดกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นสำคัญ บุคลากรที่ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะนั้น ต้องมีระบบระเบียบในการทำงานตามกระบวนการซึ่งเป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ

บริกกส์ และ จัสต์แมน (Thomas H. Briggs and Joseph Justman) ได้เสนอหลักการในการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

การนิเทศการศึกษาคงเป็นการเสริมสร้างและสร้างสรรค โดยใช้วิธี

¹ William H. Burton and Leo J. Bruckner, Supervision: A Social Process, pp. 71 - 72.

การแบบประชาธิปไตย ซึ่งควรตั้งอยู่บนหลักการแห่งเหตุผล การนิเทศการศึกษาควรจะหาทางส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครู ตามความสามารถของแต่ละบุคคลในที่สุด มุ่งถึงสวัสดิการครูและความสัมพันธ์ในหมู่คณะโดยเริ่มต้นจากสภาพที่เป็นอยู่และทำให้ดีขึ้นทีละน้อย และเป็นไปเรื่อยๆ การนิเทศการศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและสามารถประเมินผลได้ วิธีปฏิบัติใหม่บรรลุจุดมุ่งหมายควรใช้กลวิธีต่างๆ ไม่มีพิธีรีตองเกินไป เรื่องที่จะนิเทศควร เน้นการพัฒนาวิชาชีพ คือการสอน และควรให้เด็กได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาใหม่มากที่สุด¹

หลักการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดนี้จะเน้นที่การพัฒนาตัวครูมากที่สุด เพราะเชื่อว่าถ้าครูมีคุณภาพดีแล้ว การจัดการเรียนการสอนก็จะพัฒนาและเกิดคุณภาพตามมาเอง

เจน ฟรานเซธ (Jane Franseth) มีหลักในการนิเทศการศึกษาตรงกับแนวความคิดของทั้ง 4 คน คือ เบอร์ตัน บรุกเนอร์ บริกส์ และจัสต์แมน ดังกล่าวมาแล้วดังนี้

การนิเทศการศึกษาจะก่อให้เกิดผลดีเยี่ยมในการปรับปรุงการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อมีกระบวนการนิเทศที่ยึดหลักการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยการร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างครูกับผู้นิเทศการศึกษา ผลจากการนิเทศนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ครูโดยตรง และในระหว่างกระบวนการนิเทศจะต้องมีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ และในขณะที่เดียวกันผู้นิเทศก็จะช่วยให้ครูได้พบวิธีการทำงานที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่วางไว้²

ซารี มลิศรี ได้ให้หลักพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา สำหรับผู้บริหารการศึกษาไว้ดังนี้

¹ ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์, "การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ในเขตศึกษาสิบเอ็ด," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 16. อ้างจาก Thomas H. Briggs and Joseph Justman, *Improving Instruction Through Supervision.*

² Jane Franseth, *Supervision As Leadership*, (New York; Row Peterson Co. 1961), pp. 23 - 28.

1. การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้นเตือน การประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญของงานแก่ครูโดยทั่วไป ซึ่งอาจทำได้โดยจัดให้มีการฝึกอบรมด้านวิชาชีพเกี่ยวกับการใช้เทคนิควิธีสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การทำและการใช้อุปกรณ์การสอน การใช้หลักสูตร การประเมินผลและทัศนคติในการทำงาน

2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย กล่าวคือ ครูใหญ่ควรเป็นผู้นำด้านวิชาการอย่างแท้จริง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วมในการทำงานและการตัดสินใจ การใช้อำนาจควรได้รับการมอบหมาย และเพื่อผลประโยชน์ของหมู่คณะ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน

3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริม สร้างสรรค์ คือหลีกเลี่ยงการบังคับ หลีกเลี่ยงพิธีรีตอง สร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ตามสติปัญญาของแต่ละคน

4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน คือเป็นงานที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ และการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

5. การนิเทศคือการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ยึดการยอมรับนับถือบุคคลอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น ตรงไปตรงมา ให้ความร่วมมือช่วยเหลือผู้อื่น เป็นพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

6. การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ ครูต้องการการบำรุงขวัญอยู่เสมอ เพราะขวัญของครูมีผลต่อการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

7. การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะขจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยเฉพาะในชนบท ดังนั้นจึงควรศึกษา วางแผน เพื่อช่วยแก้ปัญหาและปรับปรุงโรงเรียนและชุมชนร่วมกับผู้นำ ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ครูได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด¹

¹ ชาติ มณีศรี, การนิเทศการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2521), หน้า 10 - 13.

จากแนวความคิดเรื่องหลักการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น หอสรุปไว้ว่า การที่จะดำเนินการนิเทศการศึกษาให้โดยผลดีนั้น ต้องยึดหลักหลายประการด้วยกัน ที่สำคัญคือการศึกษาต้องเป็นการสร้างสรรค์ โดยอาศัยวิธีการประชาธิปไตย หลักมนุษยสัมพันธ์ หรือกลุ่ม ในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงตาม ความต้องการของรัฐ กระบวนการนิเทศควร เริ่มจากสภาพการที่เป็นอยู่ แล้วค่อยพัฒนา ไปทีละน้อยอย่างมีระบบระเบียบ โดยใช้เทคนิคและเครื่องมือต่างๆ มีการประเมินผล อยู่เสมอ และหลักประการสุดท้ายก็คือช่วยครูให้ช่วยตนเองได้

ความหมายของศึกษานิเทศก์

เมื่อกล่าวถึงการนิเทศการศึกษาแล้ว ก็มักจะเข้าใจกันเสมอว่าผู้ที่ทำหน้าที่ นิเทศการศึกษาคือศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งเท่านั้น ซึ่งที่จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่

คิมบอลล์ ไวลด์ (Kimball Wiles) ให้ข้อสังเกตว่า "การนิเทศการ ศึกษาไม่จำเป็นจะต้องจำกัดว่าเป็นศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งถึงจะทำการนิเทศได้ เขา เห็นว่า สมาชิกคนหนึ่งของโลกก็ตามที่มีส่วนช่วยครูให้ทำการปรับปรุงสภาพการ เรียนการสอนให้ดีขึ้น ก็เรียกว่าเป็นการนิเทศการศึกษาเช่นเดียวกัน" ¹ (ผู้นิเทศการศึกษาไม่ใช่ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งเท่านั้น ใครก็ตามที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือครูปรับปรุงการเรียน การสอนให้ดีขึ้น ก็เรียกว่าเป็นศึกษานิเทศก์ทั้งสิ้น)

ฮาร์ลด์ และ ดิกกี (Harold P. Adams & Frank G. Dickey) ให้ความหมายของศึกษานิเทศก์ว่า "ศึกษานิเทศก์ คือบุคคลที่มีหน้าที่ในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่นเพื่อปรับปรุงสภาพการ เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ" ²

¹ วิจิตร ชีระกุล วรุตยางกูร, ภาณุจนา ศรีภาหสินธุ์ และสุพิชญา ชีระกุล, การนิเทศการศึกษา, หน้า 17. อ้างจาก Kimball Wiles, Supervision for Better Schools, (Prentice Hall Inc. Englewood Cliffs, N.J., 1965)

² Harold P. Adams & Frank G. Dickey, Basic Principles of Supervision, p. 4.

จอห์น เอ. บาร์ตกี (John A. Bartky) ให้ความหมายว่า "ศึกษานิเทศก์ คือผู้ให้บริการแก่ครูในด้านการเรียนการสอน" ¹

จากทัศนะของทั้งสองท่านที่กล่าวมานั้น พอสรุปความหมายของศึกษานิเทศก์ได้ ว่า ศึกษานิเทศก์คือ บุคลากรที่ทำงานและบริการในเรื่องการเรียนการสอนร่วมกับบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ

ยังมีผู้ให้ความหมายของศึกษานิเทศก์แตกต่างออกไปบ้างคือ บริกส์ และ จัสต์แมน (Thomas H. Briggs & Joseph Justman) กล่าวว่า "ศึกษานิเทศก์คือ ผู้นำทางการศึกษาที่จะต้องทำงานร่วมกับครู และด้วยความมีภาวะเป็นผู้นำ จะทำให้ครู ยอมรับจุดมุ่งหมายและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานนิเทศ" ² อีกท่านหนึ่งคือ กูด (Carter V. Good) ให้ความหมายว่า "ศึกษานิเทศก์คือบุคคลที่มีความรู้ในด้านการเรียน การสอน ซึ่งรับผิดชอบในเรื่องการปรับปรุงและการส่งเสริมการเรียนการสอน" ³

จากความเห็นดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ศึกษานิเทศก์นั้นนอกจากจะทำงานร่วมกับ ผู้อื่นในการปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว จำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำและมีความรู้ความสามารถในด้านการเรียนการสอนด้วย

นอกจากความหมายดังกล่าวแล้ว ไวลส์ (Kimball Wiles) ได้ให้ความหมายของศึกษานิเทศก์ในแง่ของบทบาทว่า "ศึกษานิเทศก์คือ ผู้มีบทบาท 3 อย่าง ได้แก่ ให้ความสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเรียนการสอน" ⁴

¹ John A. Bartky, Supervision as Human Relation, (Boston: D.C. Heath and Company 1953) p.35.

² Thomas H. Briggs and Joseph Justman, Improving Instruction Through Supervision, p. 44.

³ Carter V. Good, Dictionary of Education, p. 574.

⁴ Kimball Wiles, Supervision for Better Schools, p. 10.

และอีกสองท่านก็ชื่อ โรส แอล. นีจเลย์ และ คีน เอ็ม.อีวานส์ (Rose L. Neagley & Dean W. Evans) ได้กล่าวว่า "ศึกษานิเทศก์คือ บุคคลที่ให้บริการทางการนิเทศ ซึ่งอาจจะเป็นหัวหน้าสำนักงาน ครูใหญ่ หรือผู้บริหารสถานงาน ถ้าบุคลากรเหล่านี้สามารถให้การนิเทศได้ก็จัดว่าเป็นศึกษานิเทศก์"¹

ถ้าจะสรุปความหมายของศึกษานิเทศก์จากความเห็นของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้นก็พอสรุปได้ว่า ศึกษานิเทศก์คือ เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาที่มีหน้าที่ให้การแนะนำ ส่งเสริม และช่วยเหลือครู ในการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความรู้ ทักษะและเทคนิคต่างๆที่ตนมีอยู่ เพื่อให้ครูร่วมมือทำงานจนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ บุคคลที่สามารถทำหน้าที่นี้เทศได้ มีชื่อมีแต่เพียงศึกษานิเทศก์ตามตำแหน่งเท่านั้น แต่ยังมีหมายถึงบุคลากรทางการศึกษาอีกหลายฝ่ายหลายตำแหน่ง ดังนี้ วิจิตร วีระกุล วรุฒบางกูร กาญจนว ศรีกาฬสินธุ์ และสุพิชญา วีระกุล กล่าวไว้ คือ

1. ศึกษานิเทศก์ทุกระดับ (กรม เขต จังหวัด)
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน
 - ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ กระทรวง กรม กอง จังหวัด อำเภอ
 - ประธานกลุ่ม ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่
 - ครูฝ่ายวิชาการประจำอำเภอ
 - ครูหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวด
 - ผู้ที่โรงเรียนเชิญไปให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว
 - ครูที่มีความรู้และความสามารถ²

¹ Rose L. Neagley and Dean W. Evans, Handbook for Effective Supervision of Instruction, (Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, Inc. 1964), p. 18.

² วิจิตร วีระกุล วรุฒบางกูร, กาญจนว ศรีกาฬสินธุ์ และสุพิชญา วีระกุล, การนิเทศการศึกษา, หน้า 17.

หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์

เบน เอ็ม. แฮร์ริส (Ben M. Harris) ได้กล่าวถึงภารกิจของศึกษานิเทศก์ไว้ 10 ประการคือ

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. จัดทำแผนการสอนเพื่อนำหลักสูตรไปใช้
3. ให้ครูได้ทำการสอนตรงตามความรู้ความสามารถ
4. อำนวยความสะดวกแก่ครูเกี่ยวกับการสอน
5. จัดสื่อการเรียนการสอน
6. ฝึกอบรมครูประจำการ
7. จัดปฐมนิเทศครูใหม่
8. ให้บริการพิเศษด้านการเรียนการสอน
9. ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจในด้านการเรียนการสอน
10. ประเมินผลการเรียนการสอน¹

เจ. ไมเนอร์ กวินน์ (J. Minor Gwynn) กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ในแง่ของการช่วยเหลือ สนับสนุน และทำงานร่วมกับครู 10 ประการคือ

1. ช่วยเหลือครูหรือครูใหญ่ ให้เข้าใจนักเรียนดีขึ้น
2. ช่วยครูให้ปรับปรุงตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. ช่วยในครูได้ทำและใช้อุปกรณ์การสอน
4. ช่วยครูปรับปรุงการสอน
5. ช่วยสร้างทักษะพิเศษให้กับครู
6. ช่วยในครูได้จัดการประเมินผลการเรียนวิธีที่ดีที่สุด

¹ Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, Inc. 1975), pp.11 - 12.

7. กระตุ้นให้ครูได้ปรับปรุงการทำงานของตน
8. กระตุ้นให้ครูร่วมกันปรับปรุงหลักสูตรและถือปฏิบัติตามหลักสูตร โดยเป็นผู้ประสานงานและให้บริการแก่ครู
9. ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงในอาชีพ
10. ใฝ่มนุชยสัมพันธ์ที่ดีกับครู นักเรียน และชุมชน เพื่อการทำงานที่ก้าวหน้าของตน ¹

วิลเลียม เอช. ลูซิโอ และ จอห์น ดี. แม็คเนล (William H. Lucio and John D. McNeil) แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ออกเป็น 6 อย่าง

1. วางแผนและช่วยกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานทางการศึกษา
2. บริหารงานเกี่ยวกับการตัดสินใจ การประสานงาน และการควบคุมการปฏิบัติงานในกำกับไว้ด้วยดี
3. นิเทศการศึกษาเพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและประเมินผลการสอนของครู
4. ศึกษาค้นคว้าหลักสูตร โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกและแนะนำประเภทวิธีการ เรียนการสอน ตลอดจนสื่อการเรียนที่เหมาะสม
5. สาธิตการสอน เป็นผู้สาธิตหรือเตรียมการเพื่อสาธิตการสอน
6. วิจัย โดยการสำรวจ ทดลอง และศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน ²

¹ J. Minor Gwynn, Theory and Practice of Supervision, (New York: Dodd Mead and Company, Inc., 1961), pp. 28-31.

² William H. Lucio and John D. McNeil, Supervision: A Synthesis of Thought and Action, (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1962), p. 26.

มิลด์เรด อี. สแวงริงเจน (Mildred E. Swearingen) กล่าวถึงหน้าที่สำคัญซึ่งเป็นภารกิจที่ศึกษานิเทศก์จะต้องปฏิบัติ 8 ประการคือ

1. ประสานงานกับบุคคลในโรงเรียนและชุมชน
2. ส่งเสริมการ เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ให้กับชุมชนและโรงเรียน
3. ขยายประสบการณ์การ เรียนรู้ให้กว้างขวาง
4. อยุ่กระตุ้นให้ครู เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์
5. ให้ความสะดวกและช่วยพัฒนา การประเมินผล
6. วิเคราะห์สภาพการ เรียนการสอน
7. ช่วยพัฒนาอาชีพครู
8. ช่วยให้ครู เกิดบูรณาการในเรื่องจุดมุ่งหมายของการศึกษา กับ

ค่านิยมต่างๆ¹

ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้นิเทศการศึกษา หรือศึกษานิเทศก์โดยทั่วไป ซึ่งพอสรุปได้ว่า หน้าที่ของศึกษานิเทศก์คือ พัฒนาหลักสูตร นิเทศการศึกษา ช่วยเหลือแนะนำการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตร พัฒนาอาชีพครู และค้นคว้าวิจัย ส่วนหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์แต่ละตำแหน่งนั้น จะได้อกล่าวต่อไปดังนี้

หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอ

สมาคม เอ. เอ. เอส. เอ. (A.A.S.A.) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ว่า "ศึกษานิเทศก์จะต้องรู้วาทนะที่สำคัญของเขาก็คือ การปรับปรุงการเรียนการสอน โดยไม่จำเป็นว่าควรสอนในขณะนั้นจะดีแล้วหรือไม่ก็ตาม เพราะอาชีพนี้ต้องการ

¹ Mildred E. Swearingen, *Supervision of Instruction: Foundations and Dimensions*, (Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1962), pp. 42 - 78.

สอนจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ โดยอาศัยเทคนิคใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา" ¹

อาร์เทอร์ ลี โคเฮน (Arthur Lee Cohen) ได้วิเคราะห์งานในหน้าที่ของศึกษาธิการ โดยส่งแบบสอบถามไปยังศึกษาธิการ ในรัฐอินเดียนา จำนวน 280 คน ผลการวิจัยพบว่า "งานที่ศึกษาธิการทำอยู่มี 8 ประเภท คือ ชุมกิจการเงิน การนิเทศ การสอน การบริหารนักเรียน การดูแลเกี่ยวกับอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ การบริหารบุคลากร การติดต่อกับสภาการศึกษาท้องถิ่น และการบริหารทั่วไป" ²

จากสองความเห็นข้างต้นนี้ จะสังเกตได้ว่า เอ.เอ.เอส.เอ. ให้ความสำคัญของการปรับปรุงการสอน เป็นหน้าที่ของศึกษาธิการ เป็นอันดับแรก ในขณะที่อาร์เทอร์ ลี โคเฮน ให้ความสำคัญของการนิเทศการสอนเป็นอันดับสอง

สำหรับในประเทศไทย ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศึกษาธิการไว้ดังนี้ เสริมศักดิ์ ศรีสุวรรณ พบว่า "นักการศึกษาได้พยายามที่จะกำหนดหน้าที่ให้แก่ศึกษาธิการ ดังนี้ วางแผนการศึกษา บริการและส่งเสริมทางการศึกษา นิเทศโรงเรียนและประเมินผลการศึกษา บริหารงานบุคคล บริหารงานธุรการและการเงิน และให้บริการชุมชน" ³ นอกจากนี้ เสริมศักดิ์ ศรีสุวรรณ ได้สรุปหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัดว่า "หน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัดมีทั้งในทางการจัดวางโครงการ วางแผนงาน การจัดวางระเบียบ

¹ A. L. C. C. , The American School Superintendency (Department of the National Education of the United States, Washington D.C., 1957) pp. 18 - 19.

² Arthur Lee Cohen, "An Analysis of the Functional Tasks of Superintendents in the State of Indiana," Dissertation Abstracts International: A Humanistic and Social Sciences Vol. 32 No. 1, July 1971, p. 188 - A.

³ เสริมศักดิ์ ศรีสุวรรณ, "ทางอาชีพไปสู่ตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอและศึกษาธิการจังหวัด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) หน้า 41.

การปกครอง การควบคุม และในทางเป็นผู้นิเทศการศึกษา" ¹ และ โกสิท วารีกูล ได้กล่าวถึงงานที่ศึกษาธิการอำเภอรับผิดชอบดังนี้ "งานที่ศึกษาธิการอำเภอรับผิดชอบ ได้แก่ งานด้านวิชาการ เช่น สำนวจสถิติข้อมูล ตรวจสอบและนิเทศการศึกษา ประเมินผล การศึกษา และประเมินมาตรฐานโรงเรียน เป็นต้น" ²

ในปี พ.ศ. 2515 มีการประชุมอบรมศึกษาธิการอำเภอทั่วราชอาณาจักร ซึ่ง ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของศึกษาธิการอำเภอ ดังนี้

งานวิชาการ นั้นมีความสำคัญยิ่งที่จะส่งผลให้การจัดการศึกษามรรลู่เป้าหมาย ศึกษาธิการอำเภอจึงต้องเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำ และรับผิดชอบงานวิชาการ...งาน วิชาการทั้งกล่าวอาจแยกได้เป็น งานตรวจเยี่ยมแนะนำทางวิชาการ นิเทศ : ประชุมอบรม วิเริ่ม ควบคุมการดำเนินงานทางวิชาการของสถานศึกษา การวัด ผลการศึกษา การทดลองสาธิต งานสถิติและวางแผนการศึกษาภายในเขต - อำเภอ ³

มงคล ศรีไพรวรรณ ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอ ดังนี้ "เสนอความคิดเห็นในเรื่องการจัดตั้งโรงเรียน การขยายอาคารสถานที่ การเตรียมงบประมาณ การ จัดหางบประมาณ การบริหารบุคลากร การตรวจและการนิเทศการศึกษา การปรับปรุงใน เรื่องคุณภาพของการศึกษา การอบรมครูประจำการ การควบคุมมาตรฐานการศึกษา" ⁴

ในปี พ.ศ. 2521 เริ่มประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับใหม่ กระทรวง ศึกษาธิการ ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัด เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ ดังนี้

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

² โกสิท วารีกูล, "การบริหารการศึกษาประชาบาล," ประชาบาล

4 (สิงหาคม 2514) : 3.

³ จำเลื่อง วุฒิจันทร์, เอกสารการประชุมอบรมศึกษาธิการอำเภอทั่วราชอาณาจักร, ม.ป.ท. 2515, หน้า 109 - 110.

⁴ มงคล ศรีไพรวรรณ, คู่มือบริหารโรงเรียนชุมชน, (พระนคร: โรงพิมพ์ สามมิตร 2515), หน้า 20 - 25.

1. ... ศึกษาธิการจึงควรจะต้องรับรู้ความเคลื่อนไหวต่างๆเกี่ยวกับหลักสูตรตลอดเวลา เมื่อมีปัญหาใดๆเกิดขึ้นในเขตรับผิดชอบก็ขอให้ช่วยขจัดขัดเกลาไปก่อน เว้นแต่เรื่องที่เป็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ จึงรายงานไปยังเจ้าสังกัด หรือ กระทรวงทราบ เพื่อแก้ปัญหาต่อไป ศึกษาธิการจึงควรได้รับรู้แผนงานทั้งหมดของ กรมวิชาการ และกระทรวงในส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

2. การนิเทศติดตามผล ให้อยู่ในความรับผิดชอบของศึกษาธิการ เมื่อไปนิเทศติดตามผลมาแล้วก็ให้รายงานให้กระทรวงและกรมเจ้าสังกัดทราบ

และใ้กล่าวถึงหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอ 2 ประการคือ

1. ประสานงานกับหน่วยงานที่จัดการศึกษา ซึ่งได้แก่ศึกษาธิการจังหวัด ครู กรรมการศึกษา ผู้ปกครอง ช่างราชการ ประชาชนและบุคคลอื่นๆเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่และบริการ เอกสาร หลักสูตร คู่มือครู หนังสือเรียน ระเบียบคำสั่งต่างๆเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร แก่ครูและผู้สนใจ

2. งานวิชาการ นิเทศ แนะนำ ให้คำปรึกษาหารือ ช่วยแก้ปัญหาอุปสรรค และรายงานให้ศึกษาธิการจังหวัดทราบ ¹

จากหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอ คือ วางแผนการศึกษา นิเทศโรงเรียน บริหารบุคลากรและธุรการ ประสานงานกับหน่วยงานที่จัดการศึกษา และบริการการศึกษาแก่ชุมชน

หน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษาและหัวหน้าหมวดการศึกษา

กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้ "ส่วนการศึกษาเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาประชาชน" ²

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, "แนวการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรใหม่" (คำสั่งที่ ศษ. 0602/12223 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2521), หน้า 7-8.

² หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 0309/ว.435 ลงวันที่ 29 กันยายน 2509 เรื่องการแบ่งส่วนราชการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด.

ต่อมาในปีพ.ศ. 2520 กรมการปกครอง¹ ได้อนุมัติการแต่งตั้งหัวหน้าส่วนการศึกษา ผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา ขึ้นเป็นผู้ดำเนินการบริหารการศึกษาประจำภาค แขนงศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอที่เริ่มเข้ามาในระยะเริ่มแรกที่โอนการศึกษาประจำภาคไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตั้งแต่ปี 2509

เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษานั้น มีผู้ศึกษาไว้หลายราย ซึ่งจะกล่าวตามลำดับดังนี้

โกสิท วารีกุล กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษาใน 2 ฐานะคือ

1. เป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแยงเมืงหน้าที่ในการให้การปกครองบังคับบัญชา และหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดการศึกษาประจำภาค อันประกอบด้วยสายงานธุรการ งานวิชาการ และงานบริหารบุคคล ทั้งนี้การแบ่งส่วนราชการในการศึกษาจึงแบ่งตามหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษา โดยแยกเป็น งานธุรการทั่วไป ประกอบด้วย ... งานวิชาการประกอบด้วย การวางแผน การวางโครงการ เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การฝึกอบรม แบบเรีขน หลักสูตร ประมวลฎการสอน ตลอดจนปฏิบัติการศึกษาและการวัดผล งานตามบริหารบุคคล ประกอบด้วย ... และอื่นๆ
2. เป็นที่ปรึกษาของมูวาราชการจังหวัดในสว่ที่เกี่ยวกับการศึกษาประจำภาค²

ประสงค์ มากนวล กล่าวถึงภาระหน้าที่ของหัวหน้าส่วนการศึกษาว่า หัวหน้าส่วนการศึกษามีหน้าที่และความรับผิดชอบเทียบได้กับหัวหน้าหน่วยงานระดับกอง ต้องปกครองมออยู่ใต้งบังคับบัญชาจำนวนมาก ควบคุมและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษาประจำภาค ซึ่งต้องใชความชำนาญงาน โดยปฏิบัติหน้าที่

¹ กรมการปกครอง, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการส่วนจังหวัด, "การแต่งตั้งหัวหน้าส่วนการศึกษา ผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา" (หนังสือที่ มท.0328/ว.5 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2520.)

² โกสิท วารีกุล, "หน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษา," ประชาบาล ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม 2515) หน้า 5,39.

อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น การวางแผนการศึกษา การนิเทศการศึกษา การตรวจโรงเรียน งานโรงเรียนชุมชน การให้การอบรมและแนะนำการเรียนการสอนในวิทยาการแขนงใหม่ วิทยุนโยบายแผนงานและโครงการต่างๆ จากจังหวัด ทั่วประเทศ ทบวง กรม แลวนำมาปฏิบัติให้สอดคล้อง ควบคุม ดูแล และส่งเสริมการศึกษาประชาชนให้เป็นไปตามเป้าหมาย แผนงาน ฝึกอบรมและให้คำปรึกษา แนะนำ ทอบบัญชีและชี้แจงเกี่ยวกับงานในหน้าที่¹

วิน เชื้อโชธีหัท และคณะ กล่าวถึงงานในหน้าที่ของหัวหน้าส่วนการศึกษาในลักษณะของผู้นำทางวิชาการว่า

หัวหน้าส่วนการศึกษาคงเข้าใจถึงหัวใจของงานวิชาการ ได้แก่ หลักสูตรและการสอน โดยจะเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ การปรับปรุงการเรียนการสอน การวิจัย และให้นำหลักสูตรมาใช้โดยยังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น แต่สิ่งสำคัญในการปรับปรุงการสอน คือ การนิเทศการศึกษา ซึ่งเรื่องนี้จะต้องได้รับความร่วมมือจากครูด้วย²

กระทรวงมหาดไทยได้แบ่งงานในส่วนการศึกษา ซึ่งเป็นงานในหน้าที่ของหัวหน้าส่วนการศึกษาลอกเป็น 3 ส่วนดังนี้

หมวดวิชาการ ให้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ เรื่องการประสานงานการศึกษา การตรวจเยี่ยมโรงเรียน การรายงานการศึกษา การนิเทศการศึกษา การประเมินผลการศึกษา การเผยแพร่การศึกษา การเกษตรการยกเว้นผ่อนผันนักเรียน การคัดเลือกเด็กให้รับทุน การจัดเด็กเข้าเรียนและการส่งเคราะห์ การเปิดปิดเรียนแมลงภาคเรียน การปรับปรุงโรงเรียน การจัดทำกิจกรรมของโรงเรียน การดูเลือกอาคาร การกีฬาและพลศึกษา งานเกี่ยวกับครูสภา

¹ ประสงค์ มากนวล, "บทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษาราชการส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 25.

² วิน เชื้อโชธีหัท และคณะ, "บทบาททางงานวิชาการ," บทบาทของผู้บริหารการศึกษา, (เอกสารประกอบการสัมมนาปริญญาโทปี 2 แผนกบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 463 - 464.

ในด้านวิชาการและฝึกอบรม การฝึกอบรมอื่นๆ งานเกี่ยวกับมูลนิธิ การออก
ใบสุทธิ ประกาศียบัตร ใบรับรอง งานโรงเรียนชุมชน งานเกี่ยวกับกา
ปฏิบัติคามเสถียร และงานอื่นที่ใคร่รับมอบหมาย

หมวดแผนงาน มีหน้าที่รับผิดชอบงานดังนี้ งานสารบรรณ การวางแผนการ
ศึกษา การควบคุมยอดเงินและปฏิบัติความงบประมาณ การตรวจสอบให้แนบไป
ตามงบประมาณ การสำรวจสถิติข้อมูลต่างๆ การจัดทำงบประมาณ การจัดทำ
เกี่ยวกับเครื่องหมายขอบเขตและประกาศนโยบาย โฆษณา และงานอื่นที่ใคร่รับมอบ
หมาย

หมวดอัตรากำลัง มีหน้าที่รับผิดชอบงานดังนี้ การจัดทำจ.18 การพิจารณา
ความดีความชอบของข้าราชการ ส่วนจังหวัดตำแหน่งครู การขอกำหนด
ตำแหน่งและอัตราเงินเดือน การจัดสวัสดิการครู การลาศึกษาต่อ การบรรจุ
แต่งตั้ง โอน ย้าย ข้าราชการส่วนจังหวัดตำแหน่งครู ตำแหน่งครูเกี่ยวกับ
การบรรจุ การออกของครูช่วยสอนและครูช่วยครู และเรื่องอื่นๆที่ยู้งบังคับมีขอ
มอบหมาย¹

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษา ส่วน
หัวหน้าหมวดการศึกษานี้ในฐานะที่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กร
บริหารส่วนจังหวัด เช่นเดียวกับหัวหน้าส่วนการศึกษา ตามความในมาตรา 53 แห่งพระ
ราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2520 จึงมีหน้าที่ในการ
บริหารการศึกษาประชาบาล เช่นเดียวกับหัวหน้าส่วนการศึกษาทุกประการ แต่อยู่ในขอบ
เขตระดับอำเภอเท่านั้น ดังที่ อุกมา เพ็ชร์แก่น กล่าวถึงหน้าที่ของหัวหน้าหมวดการศึกษา
ไว้ว่า "ไม่มีคำสั่งฉบับใดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้เพราะถือว่าการปฏิบัติราชการนั้น
จะต้องรับนโยบายมาจากจังหวัด ... อำเภอในฐานะผู้รับนโยบายต่อจากจังหวัด จำเป็น
ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกัน"²

¹ กระทรวงมหาดไทย, "การแบ่งงานส่วนราชการ" (คำสั่งที่ 0328/ว.35
ลงวันที่ 14 มกราคม 2518)

² อุกมา เพ็ชร์แก่น, "บทบาทของหัวหน้าหมวดการศึกษาองค์กรบริหารส่วน
จังหวัดในภาคกลาง"(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม 2522), หน้า 42.

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัด

การกำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์สำหรับประเทศไทยมีหลายครั้งด้วยกัน ดังเช่นในปี พ.ศ. 2499 ได้มีการประชุมเกี่ยวกับกรณีเทศการศึกษานี้ที่วิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี จากการประชุมครั้งนั้น บุญส่ง จิระวุฒิ ได้สรุปหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ดังนี้ "ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ช่วยเหลือโรงเรียนด้านวิชาการและด้านบริหาร เป็นที่ปรึกษาของกรมวิธานการ เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายวิชาการกับฝ่ายบริหาร ช่วยอบรมครูและวิจัย"¹

ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ใหม่ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมขึ้นอีก ซึ่ง บุญส่ง จิระวุฒิ สรุปว่า

ศึกษานิเทศก์เป็นเจ้าหน้าที่ทางวิชาการของจังหวัด มีหน้าที่ตรวจโรงเรียนในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย และดำเนินงานทางวิชาการต่อไปนี้ คือ นิเทศการศึกษา ควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาระดับมัธยมศึกษา - ศึกษา จัดประชุมอบรมครูในจังหวัด ผลิตและเผยแพร่เอกสารที่จำเป็น ประเมินผลการศึกษา ศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย และมีหน้าที่ปรับปรุงโครงการสอนของจังหวัด²

ในปี พ.ศ. 2519 หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

1. นิเทศการสอนและบริหารงานวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการในสถานศึกษาที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบ
2. ตรวจสอบและควบคุมสถานศึกษา ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่
3. ศึกษา ทดลอง วิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน งานด้านวิชาการ และการบริหารการศึกษา
4. พิจารณาและพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน

¹บุญส่ง จิระวุฒิ, "งานด้านกรณีนิเทศการศึกษา," คู่มือนิเทศการศึกษา (พระนคร: หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, 2514) หน้า 25 - 26.

² เรื่องเดียวกัน.

ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

5. จัดทำคู่มือครู เอกสารทางวิชาการ และสื่อการเรียนการสอน
6. ปรับปรุง ส่งเสริม คุณภาพของการ เรียนการสอน และการบริหาร การศึกษา โดยในวาระต่างๆ
7. จัด ประชุม, อบรม, สัมมนา ครูอาจารย์หรือผู้บริหารการศึกษา เพื่อ ส่งเสริมงานทางสถานวิชาการ
8. ประเมินผลงานทางสถานวิชาการ
9. เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการ แก่กรมสามัญศึกษา
10. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ ได้สรุปหน้าที่สำคัญของศึกษานิเทศก์ไว้ว่า "ศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่สำคัญคือ นิเทศการศึกษา ปรับปรุงส่งเสริม ช่วยเหลือครูทุกวิถี เพื่อให้การเรียน การสอนมีคุณภาพและได้ผลดี ทำการวิจัย พัฒนาหลักสูตร บริการสถานการศึกษาแก่ครู ประชาสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีหน้าที่ในการประเมินผลการศึกษา"¹

ในปี พ.ศ. 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงงานที่ ศึกษานิเทศก์ควรปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ดังนี้

1. ประสานงานเรื่องการจัดส่งวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนต่างๆ จาก กรม กอง ที่เกี่ยวข้อง ให้ถึงโรงเรียนโดยครบถ้วน
2. แนะนำวิธีการใช้วัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนต่างๆเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
3. ติดตามผลการจัดการ เรียนการสอน และช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น
4. สาธิตการสอนที่จะช่วยให้การสอนตามหลักสูตรใหม่บรรลุผล
5. จัดอบรมครู เพื่อเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นเพิ่มเติมให้
6. จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

¹ ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์, "การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ในเขตศึกษาสิบเอ็ดค" หน้า 26.

7. จัดทำแบบฝึกหัดเสริมทักษะและเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเพิ่มเติม

8. ส่งเสริมให้มีการร่วมมือกัน ในระดับกลุ่มโรงเรียนเพื่อจัดทำ ตารางสอน กำหนดการสอน เครื่องมือประเมินผล สื่อการเรียน ฯลฯ ตลอดจนจัดอบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและเสริมความรู้ที่จำเป็น

9. เป็นวิทยากรตามข้อ 8 และ/หรือ จัดทำเอกสารและสื่อการเรียน ให้เป็นตัวอย่าง

10. จัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแสวงหาวิธีการที่ดีกว่า ในการใช้หลักสูตรในระดับต่างๆ เป็นครั้งคราว

11. เสริมกำลังใจให้แก่ครู ด้วยวิธีการต่างๆ

12. ประชาสัมพันธ์ผลงานของครูดี ตลอดจนรายงานให้ผู้บริหารงานตามสายงานได้รับทราบ

13. ร่วมกันวางโครงการและวิธีการติดตามผลกับทุกฝ่าย¹

หน้าที่ความรับผิดชอบของนักบริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์เทศบาล

นักบริหารการศึกษาหรือหัวหน้าฝ่ายการศึกษาเทศบาลนั้น ตามมาตรฐาน กำหนดตำแหน่งพนักงานครูเทศบาล กำหนดให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

ลักษณะงานที่ปฏิบัติได้แก่ การวางแผนงาน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การวินิจฉัยสั่งงาน การประสานงาน การตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงาน การประเมินผลและรายงานการปฏิบัติงานในงานเกี่ยวกับการศึกษาของเทศบาล เช่น การจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา การจัดตั้งและสำรวจโรงเรียน การปรับปรุงโรงเรียน งานขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา งานออกใบสุทธิ ประกาศนียบัตร ใบรับรองความรู้ งานตรวจโรงเรียน งานสังคมสงเคราะห์

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, (กรุงเทพมหานคร: เข็มตรี เอ็ดดูเคชันการพิมพ์, 2522), หน้า 176 - 177.

งานสิ้นหนทางการ การพลศึกษา ลูกเสือและยุวกาชาด ทั้งในด้านการบริหารและส่งเสริม โดยปฏิบัติงานที่จะส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและความคุมมาตรฐานการศึกษา การตรวจและนิเทศ การประชุมสัมมนา การอบรม การพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียน การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ๆทางการศึกษา การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล สถิติการศึกษา การทดลองและวิจัยทางการศึกษา การส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา การประเมินผลคุณภาพการศึกษา รวมทั้งประสานงานในการดำเนินงานทางการศึกษากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติงานอื่นที่ใคร่รับมอบหมาย ¹

อัญชลี แจ่มเจริญและคณะ ได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบทางวิชาการของผู้บริหารการศึกษาเทศบาล พวกที่อยู่ภายนอกโรงเรียนไว้ พอสรุปได้ดังนี้ "งานทางด้านวิชาการ ได้แก่ งานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การจัดอุปกรณ์การศึกษา การวัดผล การศึกษา และการตรวจและควบคุมโรงเรียนในสังกัด" ²

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงงานที่ควรปฏิบัติของหัวหน้าหมวดการศึกษาเทศบาล เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ติดตามผลเพื่อศึกษาปัญหาของ การใช้แผนการสอน คู่มือครูและวัสดุหลักสูตรอื่นๆ การประเมินผลและการใช้แบบฟอร์ม การทำและการใช้สื่อการเรียน
2. ให้บริการในสถาน จัดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้ ติดตามวิทยากร เพื่อช่วยแก้ปัญหาและช่วยสาธิตการสอน
3. จัดให้มีการประชุมเพื่อศึกษาปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
4. ประสานงานและให้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียนเพื่อความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่

¹ มาตรฐานกำหนดตำแหน่งพนักงานครูเทศบาลตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานเทศบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2521.

² อัญชลี แจ่มเจริญ และคณะ, พื้นฐานการศึกษา (กศ. 111), (กรุงเทพมหานคร: เจริญชัยการพิมพ์, 2520), หน้า 192 - 193.

5. เสริมกำลังใจแก่ครูทุกวิถีทาง เช่นยกย่องชมเชยครูผู้ใช้เวลาให้แก่การสอนพร้อมทั้งเผยแพร่ผลงานและความดีให้เป็นที่ปรากฏ และพิจารณาผลงานในด้านการสอนเป็นอันดับแรกในการเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษ¹

สำหรับงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์เทศบาลนั้น มาตรฐานกำหนดตำแหน่งพนักงานครูเทศบาล พ.ศ. 2521 กำหนดไว้ดังนี้

ตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานทางวิชาการ นิเทศและให้คำปรึกษาหรือแนะนำเพื่อช่วยแก้ปัญหาทางวิชาการ จัดอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตร หนังสือประกอบการเรียน คู่มือครู ตลอดจนจัดหาสื่อการเรียนและเอกสารทางวิชาการ ประสานงาน วิเคราะห์ วิจัย วัสดุ ศึกษาผลและประเมินผลเพื่อหาทางส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย²

วิรัตน์ ชัยรัตน์ ได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานฝ่ายนิเทศการศึกษาของเทศบาลไว้ดังนี้ "... หน้าที่ความรับผิดชอบทางการศึกษา การจัดเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ตำราและแบบเรียน การวัดผลการศึกษา ลูกเสืออนุภาค การประเมินมาตรฐานโรงเรียน การนิเทศการศึกษา การค้นคว้าและการวิจัย"³

สำหรับหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์เทศบาล เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่นั้น เหมือนกันกับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาทุกประการ

¹ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 177.

² มาตรฐานกำหนดตำแหน่งพนักงานครูเทศบาล ตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานเทศบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2521.

³ วิรัตน์ ชัยรัตน์, บทบาทของฝ่ายนิเทศการศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่, (เอกสารทางวิชาการ ฝ่ายนิเทศการศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่ 2519), อัสสัณา, หน้า 23.

หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่วิชาการจังหวัด และเจ้าหน้าที่วิชาการอำเภอ

โดยกล่าวมาแล้วว่า งานในหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าส่วนการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 หมวดด้วยกันคือ หมวดวิชาการ หมวดแผนงาน และหมวดอัตรากำลัง ในแต่ละหมวดจะมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตน สำหรับหมวดวิชาการก็มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิชาการของส่วนการศึกษาทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป.435/2520 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2520 บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหมวดวิชาการนี้ เรียกว่า เจ้าหน้าที่วิชาการจังหวัด ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 ทวิและจัตวาแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2509 अनुโลมตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2516 ดังนั้นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่วิชาการจังหวัดก็คือหน้าที่ของหัวหน้าส่วนศึกษาค้นวิชาการนั่นเอง และในลักษณะเดียวกันเจ้าหน้าที่วิชาการอำเภอก็ทำหน้าที่ค้นวิชาการ อันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดการศึกษาค้นวิชาการ

อนึ่งเจ้าหน้าที่วิชาการจังหวัดและเจ้าหน้าที่วิชาการอำเภอ ยังมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ มีรายละเอียดของงานที่ต้องปฏิบัติ เหมือนกับหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์เทศบาลทุกประการ

หน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่มโรงเรียน

โรงเรียนประชาบาล เป็นกำลังส่วนใหญ่ในการจัดการประถมศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกแห่งพยายามปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้ดียิ่งขึ้น โดยพยายามแกจุดอ่อนตรงที่ไม่สามารถบริหารงานได้ทั่วถึงกัน เพราะผู้บริหารงานด้านการศึกษาในระดับจังหวัดและอำเภอ คือ หัวหน้าส่วนการศึกษาและหัวหน้าหมวดการศึกษาต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารระดับตำบลเพิ่มขึ้นอีก เป็นผู้บริหารระดับกลุ่ม

ซึ่งเลือกจากครูใหญ่ทุกคนในกลุ่มโรงเรียนนั้น เป็นหัวหน้ากลุ่มโรงเรียนหรือประธานกลุ่มโรงเรียน

สำหรับความหมายของกลุ่มโรงเรียนนั้น ชูชาติ ทรัพย์มาก กล่าวไว้ว่า "กลุ่มโรงเรียนหมายถึงรูปการ จัดการบริหารการศึกษาแบบหนึ่ง ที่นำเอาโรงเรียนหลายๆ โรงเรียนมารวมกันในสภาพโครงสร้างที่จะเอื้ออำนวยให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น¹ และได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มโรงเรียนไว้สรุปได้ดังนี้

1. เป็นประธานในการจัดทำงาน การทำแผนงานของกลุ่ม
2. จัดปรับปรุงโรงเรียนของประธานกลุ่มให้ เป็นตัวอย่างที่ดี
3. จัดประชุมกรรมการอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง
4. จัดประชุมสมาชิกอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง (นอกเวลาพักการสอน)
5. จัดประชุมอบรมครูภายในกลุ่ม อย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง
6. เยี่ยมโรงเรียนภายในกลุ่มอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง
7. จัดทำรายงานต่างๆตามข้อ 1,3,4,5,6 เสนออำเภอกภายใน 10 วันหลังจากดำเนินการเรื่องนั้นไปแล้ว

จากคำเนิการ เรืองนั้นไปแล้ว

8. รวบรวมและจัดทำรายงานอื่นๆที่อำเภอสั่ง ส่งตามกำหนด
9. เป็นประธานคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบของครูภายในกลุ่ม

เสนอหน่วยเหนือพิจารณา

10. เสนอความเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงครูภายในกลุ่ม
11. เป็นผู้ประสานงานภายในกลุ่ม หรือกับหน่วยงานอื่น
12. เป็นประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการของกลุ่มโรงเรียน²

¹ ชูชาติ ทรัพย์มาก, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการ กลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), อักส์นา, หน้า 39.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงงานที่ควรปฏิบัติ ของคณะกรรมการ กลุ่มโรงเรียน และฝ่ายบริหารกลุ่มโรงเรียนในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งสรุปไว้ดังนี้

1. ติดตามผลการใช้หลักสูตรใหม่ภายในกลุ่มและช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
2. จัดประชุม อบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการในระดับกลุ่ม เพื่อปรับปรุง การเรียนการสอน ทำตารางสอน กำหนดการสอน สื่อการเรียน ฯลฯ ไว้ใช้ร่วมกัน และ เพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่ครูภายในกลุ่ม
3. จัดให้มีการสังเกตการสอนของครูภายในกลุ่ม
4. ประสานงานและขอความร่วมมือกับชุมชน ในการใช้หลักสูตรใหม่
5. ประชาสัมพันธ์ผลงานของกลุ่ม¹

หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์วิทยาลัยครู

พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 มาตรา 5 กล่าวถึงภารกิจของวิทยาลัยครูไว้ว่า "ให้วิทยาลัยครู เป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้ การศึกษาวิชาการ และวิชาชีพถึงระดับปริญญาตรี การวิจัย ส่งเสริมอาชีพและวิद्यฐานะ ของครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ผู้บริหาร การศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรม และให้บริการทาง วิชาการแก่สังคม"² เมื่อวิทยาลัยครูมีหน้าที่และภารกิจดังได้กล่าวมาแล้วนี้แล้ว อาจารย์ วิทยาลัยครูซึ่งเป็นผู้บุคลากรของวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบเหมือนกับ วิทยาลัยครูด้วย

ในปี พ.ศ. 2520 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกรมการฝึกหัดครู โดยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ ได้จัดการสัมมนาเรื่อง แนวโน้มของการฝึกหัดครู

¹ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 176.

² พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูพุทธศักราช 2518, ราชกิจจานุเบกษา 92 (27 กุมภาพันธ์ 2518), หน้า 24.

และได้เสนอแนะหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูไว้ดังนี้
 "สอน นิเทศการสอน ที่ปรึกษาวิชาการ วิจัย จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการชุมชน
 และสังคม และหน้าที่พิเศษอื่นๆ"¹

หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์วิทยาลัยครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ
 การศึกษาระดับประถมศึกษา จะเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ ในรูปของการนิเทศการสอน
 และการให้บริการชุมชนและสังคม กล่าวคือ

ในแง่ของการนิเทศการสอน อาจารย์วิทยาลัยครูที่ทำหน้าที่นิเทศการสอนของ
 นักศึกษาฝึกสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเรียกว่าอาจารย์นิเทศก์นั้น จะเป็นผู้ที่มี
 มหุบาทในด้านงานนิเทศทางวิชาการ แก่ครูที่เลี้ยงในโรงเรียนนั้นๆ ด้วยนอกเหนือไปจาก
 การประสานงานระหว่างสถาบันตามปกติ ซึ่ง นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย ได้กล่าวถึง
 มหุบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า "เป็นนักประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่ประสานโยง
 ให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนฝึกสอนกับสถาบันผลิตครู นิเทศงานด้านวิชาการ
 แก่นิสิตฝึกสอนและรวมทำงานและประสานงาน"²

นอกจากนี้ จรูญรัตน์ พุกกะมาน ยังได้กล่าวว่ นอกจากอาจารย์นิเทศก์จะต้อง
 ทำงานใกล้ชิดกับนักศึกษานิสิตฝึกสอนและครูที่เลี้ยงแล้ว อาจารย์นิเทศก์ยังมีบทบาทดังนี้

1. เป็นผู้ผู้นำในการสัมมนา ระหว่างสถาบันฝึกหัดครู กับ โรงเรียนฝึกสอน
2. เป็นผู้กำเริบการ จัดบริการ เพื่อให้เกิคมุขยสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรต่างๆ
 ในฝ่ายฝึกสอน
3. เป็นผู้ให้รางวัล เชิดชูกับนักศึกษานิสิตที่ได้รับรางวัลสถาบันฝึกหัดครู แก่ครูที่เลี้ยง

¹ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติและกรมการฝึกหัดครู, รายงานการ
 สัมมนาเรื่องแนวใหม่ของการฝึกหัดครู (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการ
 ศึกษาแห่งชาติและกรมการฝึกหัดครู, 2520), หน้า 29 - 33.

² นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย, ประสบการณ์วิชาชีพ, (กรุงเทพฯ: โรง
 พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521) หน้า 109.

4. ช่วยฝึกศึกษาวางแผนการสอนและช่วยหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น
5. ช่วยแนะนำครูที่เลี้ยงในโรงเรียนที่เห็นว่านักศึกษาฝึกสอนจำเป็นต้องรู้
6. ประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาศึกษาฝึกสอน¹

จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวของอาจารย์นิเทศก์ดังกล่าวมานี้ พอจะสรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์จะสามารถให้การนิเทศแก่ครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง ในโรงเรียนโครงการ ฝึกสอนของวิทยาลัยครูได้เป็นอย่างดีในเรื่องที่เห็นว่านักศึกษาฝึกสอนจำเป็นต้องรู้ โดยเข้าร่วมโครงการนิเทศครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยงและครูโรงเรียนประถมศึกษา หลายโครงการ เช่น การใช้หลักสูตรใหม่ เทคนิคการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน การทำ และการใช้สื่อการเรียน ตลอดจนจัดประชุมสัมมนา เรื่องต่างๆตามความต้องการของ ครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง และครูประถมศึกษาโดยทั่วไป

ในแง่ของการให้บริการชุมชนและสังคม บทบาทของอาจารย์วิทยาลัยครูใน คำนี้นี้ ถือว่ามีความสำคัญมาก แม้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 ไค้บรรจุด ไว้ในนโยบายและการจัดการฝึกหัดครู ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

หน้าที่ประการหนึ่งของวิทยาลัยครูในฐานะที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาชั้นอุดมศึกษา คือการให้บริการทางวิชาการแก่ท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยครู เป็นแหล่งทางวิชาการชั้นสูง มีบุคลากรที่มีวุฒิและความรู้สูงที่จะเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น เผยแพร่วิชาการในอันที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในการแก้ปัญหาชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น วิทยาลัยครูควรจะได้เป็นศูนย์กลางทางวิชาการแก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะวิชาชีพครู เป็นผู้นำแก่ครูทั่วไปโดยเฉพาะในเขตจังหวัดที่วิทยาลัยครูแต่ละแห่ง รับผิดชอบอยู่²

¹ Charoontasana Bukaman, Handbook for student teaching (Thai American Audiovisual Service, 1965) pp. 26 - 27.

² กรมการฝึกหัดครู, นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 (2520 - 2524), (กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู, 2520), หน้า 24.

ตามความเป็นจริงแล้ว การให้บริการชุมชนและสังคมทั้งในค่านบริการและค่านวิชาการชั้น วิทยาลัยครูได้ดำเนินการมานานแล้วและมีปฏิบัติอยู่ 2 ลักษณะ ดังติดลภ บุญเรืองรอด กล่าววว่า "ลักษณะแรกแอบอิงไปกับการฝึกสอน ซึ่งวิทยาลัยครูประสบความสำเร็จค่อนข้างสูงจากโครงการฝึกหัดครูสมทบและบริการ การศึกษา ทำให้วิทยาลัยครูมีบทบาทบริการสังคมได้กว้างขวางยิ่งขึ้น อีกลักษณะหนึ่งคือ การอบรมครูประจำการในรูปแบบต่างๆและการให้บริการสังคมในด้านอื่นๆ"

ในการฝึกอบรมครูประจำการนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าบทบาทของอาจารย์วิทยาลัยครูในฐานะเป็นผู้ให้การอบรมนั้น จะเป็นผู้นิเทศการศึกษาแก่ครูประจำการโดยตรงทั้งในวิชาที่สอน วิชาพื้นฐาน วิชาเฉพาะ และวิชาเลือกเสรี

นอกจากนี้ในการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงงานที่อาจารย์วิทยาลัยครูควรปฏิบัติดังนี้

1. ร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมครู ผู้บริหาร การศึกษาและศึกษานิเทศก์ระดับต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายหรือตามคำขอ
2. ติดตามผลการอบรมและช่วยแก้ปัญหาในการใช้หลักสูตรตามความเหมาะสม
3. ให้ความรู้ เรื่องหลักสูตรและกัรนำหลักสูตรไปใช้ แก่ศึกษานิเทศก์วิทยาลัยครู ให้สามารถนำไปใช้ได้จริง
4. ประชาสัมพันธ์ความรู้ เรื่องหลักสูตรใหม่ให้เป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไป²

¹ ติดลภ บุญเรืองรอด. "การพบพวชนบทหาเพื่อความรอบคอบในการรับใช้สังคมในวิทยาลัยครู," ครูปริทัศน์, 1 (กุมภาพันธ์, 2519) : 12.

² กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ , แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 , หน้า 179.

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยนั้น ส่วนมากมักจะเป็นการนิเทศของศึกษานิเทศก์ทั้งหมด ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ยังเชื่อว่า ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งเท่านั้นจึงจะมีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษา ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ และปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ดังนี้

ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพิณฑุ ได้ทำการวิจัยบทบาทของศึกษานิเทศก์ในทัศนะของครูที่ได้รับการนิเทศ ผลของการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับอำนาจบังคับบัญชา ครูรู้สึกว่ศึกษานิเทศก์มีอำนาจบังคับบัญชาครู
2. เกี่ยวกับความคาดหวังที่จะได้รับการช่วยเหลือ มีความเห็นแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มหนึ่งเห็นว่าศึกษานิเทศก์ได้ช่วยเหลือแล้ว แต่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่ายังไม่ได้ช่วยตามที่คาดหวัง
3. ครูส่วนมากต้องการให้นิเทศแบบประชาธิปไตย
4. เกี่ยวกับหลักการไข่มุขสัมพันธและลักษณะผู้นำ พบว่าทั้งสองอย่างเป็นเรื่องเกื้อกูลอย่างดีต่อการนิเทศ ทำให้ครูไว้วางใจในตัวศึกษานิเทศก์
5. เกี่ยวกับฐานะในด้านต่างๆ พบว่ามีผลกระทบระเทือนต่อประสิทธิภาพของการนิเทศการศึกษา กล่าวคือ ถ้าศึกษานิเทศก์มีวิทยุธี ระเบียบการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงาน และมีฐานะทางสังคมสูงแล้ว ครูมีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามมากกว่าศึกษานิเทศก์ที่มีฐานะดังกล่าว¹

ธีรเทพ ทองสถิตย์ ได้ทำการวิจัย การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ตามความคิดเห็นของครูประถมศึกษา ผลการวิจัยคล้ายคลึงกับของ ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพิณฑุ

¹ ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพิณฑุ, "บทบาทของศึกษานิเทศก์ในทัศนะของครูที่ได้รับการนิเทศ", (วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2512), หน้า 121 - 125.

ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาในเทคนิควัยมีอายุระหว่าง 30 - 50 ปี วุฒิทางการศึกษา อย่างต่ำปริญญาตรี สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และควรนิเทศได้อย่างน้อย 3 วิชา
 2. การปฏิบัติงานจริงของศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการนิเทศและตรวจเยี่ยมโรงเรียน การสังเกตการสอน การแนะนำด้านการเรียนการสอน และการขอประเมินผลสัมฤทธิ์กับผู้สอน ปรากฏว่า ปฏิบัติน้อยเกินความคาดหมาย และไม่สนองความต้องการของครู
 3. ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติตนเป็นต้นเองกับครูไม่ปฏิบัติตนเป็น ผู้บังคับบัญชา ต้องการให้เขาสังเกตการสอน สาธิตการสอน แนะนำวิธีสอนใหม่ๆ วิธีทำ คู่มือ การประเมินผล ช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอน คำแนะนำในการสอนวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การบรรยายทางวิชาการ ต้องการทั้งเนื้อหาสาระ และกิจกรรมประกอบด้วย
 4. ครูมีความรู้สึกว่ศึกษานิเทศก์ช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้โดยช่วยปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาได้ปานกลาง
 5. การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การประเมินผลการศึกษา ส่วนมากไม่ตรงตามความต้องการของครู ในด้านการผลิตเอกสารประกอบหลักสูตรนั้นสนองความต้องการ ครูได้พอสมควร แต่ในด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการ การบรรยายทางวิชาการ ยังมีน้อยไม่ตรงตามความต้องการของครู
 6. ทัศนคติโดยทั่วไปของครู เกี่ยวกับการทำงานของศึกษานิเทศก์ มีได้ เป็นไปในทางดี¹
- มนูญ มุญเชิด ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด ในด้านของปัญหาที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน

¹ ชีร เพศ ทองสถิตย์, "ความคิดเห็นของครูประถมศึกษามีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 126 - 127.

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาในเทศก์ไม่พอใจต่อองค์ประกอบด้านความก้าวหน้าและควมมั่นคงของงาน ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการโอนโรงเรียนประชาบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเมื่อพ.ศ. 2509 ทำให้ศึกษานิเทศก์รู้สึกไม่มั่นคงในตำแหน่ง นอกจากนี้ยังรู้สึกไม่พอใจในโลกาที่ จะได้รับการ เลื่อนตำแหน่งและ เงินเดือนเป็นกรณีพิเศษ

2. ศึกษานิเทศก์ไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ การขาดอุปกรณ์ในการนิเทศของแคะละหมวดวิชา ขาดเอกสาร หรือมีแต่ใช้การไม่ได้

3. ศึกษาในเทศก์ไม่พอใจในค่านิยมบริหาร คืองบประมาณที่หน่วยงานของตนได้รับน้อยเกินไป ไม่สามารถนำไปจัดนิเทศการศึกษาได้ครบทุกโครงการที่ได้กำหนดไว้ การแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการจากศึกษานิเทศก์เขต และกรมสามัญศึกษาน้อยไปหรือไม่สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนได้ อีกประการหนึ่งศึกษานิเทศก์จังหวัดต้องการปฏิบัติงานวิชาการอย่างอิสระ เพราะตามสภาพที่เป็นจริงนั้นศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของศึกษาธิการจังหวัด และนอกจากนั้นยังต้องทำงานธุรการมากจนไม่มีเวลาจะคิดริเริ่มงานตามหน้าที่ของตน ¹

ระเบียบ เพชรประสิทธิ์ ได้ทำการวิจัยปัญหาการนิเทศการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ในจังหวัดพระนครและจังหวัดใกล้เคียง ผลการวิจัยพบว่า "ปัญหาที่สำคัญในการนิเทศการศึกษา คือการขาดอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการนิเทศ ขาดยานพาหนะในการเดินทางไปในเขต ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า" ²

¹ มนูญ มบุญเชิด, "ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 251๒), หน้า 126 - 127.

² ระเบียบ เพชรประสิทธิ์, "ปัญหาการนิเทศการศึกษาในจังหวัดพระนครและจังหวัดใกล้เคียง" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 57.

ผลงายวิธีที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า ปัญหาต่างๆที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนิน การนิเทศการศึกษาที่นั่นเกิดจากสาเหตุหลายประการประกอบกัน เช่น ปัญหาที่เกิดจาก ตัวศึกษานิเทศก์เองไม่สนใจในการทำงานของหน่วยงานของตน ความสับสนในบทบาท หน้าที่ของตน ทัศนคติของครูที่มีต่อศึกษานิเทศก์ สมรรถภาพของศึกษานิเทศก์ ตลอดจน งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่จะใช้ในการดำเนินงานการนิเทศการศึกษา.

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย